

REDOVISNING AV INTERN UTREDNING – GOTLANDS TRAVSÄLLSKAP

Vi, Åsa Svensson och Helena Andreason, har fått i uppdrag av valberedningen i Gotlands Travsällskap att göra en oberoende granskning av styrelsens förvaltning av Gotland Travsällskap. Vi har inte erhållit några skriftliga instruktioner från valberedningen men har utgått från de frågeställningar som Claes-Göran Svensson lämnade till höstmötet den 18 november 2025.

Vi som utomstående har inte haft tillgång till några styrelseprotokoll eller underlag, så som fakturor, kvitton eller liknande, gällande styrelsens ekonomiska förvaltning av föreningen.

Som grund för redovisningen i detta PM har vi dels haft den utredning som Svensk Travsport har genomfört, dels gällande rätt. Vi kan därför inte göra någon bedömning av om styrelsens förvaltning under åren 2022–2025 skett på ett sådant sätt att det är i strid med gällande rätt eller Gotlands Travsällskaps stadgar utöver vad Svensk Travsport har redovisat i sin sammanfattning. Vi vill dock informera medlemmarna i Gotlands Travsällskap om vilka regler som gäller och kan gälla för ideella föreningar och dess styrelse som en grund för medlemmarnas vägval och kommande föreningsstämmas beslut.

Vi är medvetna om att redogörelsen nedan kan ge upphov till frågor och funderingar och behöva ytterligare förklaringar. Vi kommer därför att vara tillgängliga för medlemmarnas frågor vid den extra insatta föreningsstämman den 8 januari 2026.

Utifrån Svensk Travsports utredning ser vi ett behov av att utreda vidare om styrelsen har fattat beslut om arvode för styrelsens arbete för föreningen i strid med stadgarna. Det kan även finnas skäl att utreda huruvida revisorn har iakttagit sina skyldigheter. Vi har inte haft möjlighet att dra några andra slutsatser än dessa.

Regler för Gotlands Travsällskaps verksamhet

Gotlands Travsällskap är en ideell förening. Det finns ingen specifik lagstiftning för ideella föreningar i Sverige, i stället tillämpas allmänna rättsprinciper och analogier från annan lagstiftning, såsom lagen om ekonomiska föreningar och handelsbalken. Skattelagstiftning, bokföringslagen med mera gäller för föreningens näringsverksamhet.

Ideella föreningar lyder alltså inte direkt under någon associationsrättslig lagstiftning som till exempel för aktiebolag. Ideella föreningar styrs huvudsakligen av de stadgar som föreningen själva har satt upp i enlighet med föreningsfriheten.

En ideell förening behöver inte följa någon lagstadgad offentlighetsprincip. När det gäller styrelseprotokoll och underlag för arvoden till styrelseledamöter är det vanligt att ideella föreningar reglerar sådana frågor i sina stadgar. Om stadgarna inte innehåller specifika bestämmelser om sekretess för styrelseprotokoll eller arvoden, uppstår förstås en oklarhet hur dessa dokument ska hanteras. Det finns alltså en möjlighet för föreningen att besluta om styrelsen ska hålla sina protokoll offentliga eller inte.

Saknar stadgarna ett sådant ställningstagande har styrelsen i uppgift att främja föreningens och skydda medlemmarnas intressen. Det kan innebära att både låta alla, vissa eller delar av protokoll och underlag vara offentliga men också att sekretessbelägga dem för att skydda föreningens intresse och ändamål.

Medlemmarnas rätt till insyn är med andra ord begränsad om inte stadgarna säger annat. Medlemmarna har inte rätt att själva granska styrelsens arbete eller ta del av interna dokument, såsom styrelseprotokoll, om detta inte uttryckligen anges i stadgarna. Denna begränsning syftar till att skydda föreningen och dess medlemmar från att känslig information sprids eller används på ett sätt som kan skada föreningen.

Styrelsens ansvar för föreningens förvaltning

Styrelsens ansvar för ekonomisk förvaltning i en ideell förening är omfattande och kräver noggrannhet, omsorg och efterlevnad av lagar och stadgar. Brister i förvaltningen kan leda till allvarliga konsekvenser, inklusive personligt ansvar för styrelseledamöter.

En ideell förening är en självständig juridisk person, vilket innebär att styrelsens ledamöter normalt inte har personligt ansvar för föreningens förpliktelser. Det finns dock undantag där styrelseledamöter kan bli personligt ansvariga, exempelvis vid brott mot stadgar eller lag.¹

Styrelsen har ett övergripande ansvar för att föreningens ekonomi sköts på ett korrekt sätt. Detta inkluderar att följa upp resultat och likviditet samt att vid behov vidta åtgärder för att hantera ekonomiska problem

En styrelseledamot kan bli skadeståndsskyldig om han eller hon uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar föreningen vid utförandet av sitt uppdrag.²

Skadeståndsansvar kan uppstå i flera situationer, exempelvis:

- Felaktig årsredovisning.
- Värdeöverföringar i strid med lagens regler.
- Underlåtenhet att tillhandahålla beslutsunderlag enligt lag eller stadgar

Vid bedömning av oaktsamhet tillämpas allmänna skadeståndsrättsliga principer. Styrelseledamöter har ett syssломannaansvar enligt handelsbalken, vilket innebär att de ska iaktta den omsorg som krävs av en syssломann i allmänhet. Detta inkluderar lojalitets- och vårdnadsplikt gentemot föreningen.

¹ Enl. 7 kap. 4 § lagen om ekonomiska föreningar (EFL) har styrelsen följande huvuduppgifter:

- Ansvara för föreningens organisation och förvaltningen av föreningens angelägenheter.
- Fortlöpande bedöma föreningens ekonomiska situation.
- Säkerställa att föreningens organisation är utformad så att bokföring, medelsförvaltning och ekonomiska förhållanden kontrolleras på ett betryggande sätt.

² 21 kap. 1 § EFL

Medlemmarnas kontroll av styrelsens förvaltning

I en ideell förening har medlemmarna en central roll i att säkerställa att styrelsen förvaltar föreningens ekonomi på ett korrekt sätt. Medlemmarnas rätt till insyn och kontroll är begränsad men kan utövas genom föreningsstämman och revisorer. Vid stämman kan medlemmarna granska årsredovisningen och besluta om ansvarsfrihet för styrelsen. Rätt till ansvarsfrihet i en ideell förening finns endast om det anges i stadgarna, vilket det gör i Gotlands Travsällskaps stadgar (16.9 §). Medlemmarna har dock som sagt inte någon direkt rätt att själva granska styrelsens dokument eller beslut. Denna uppgift ligger i stället hos revisorerna.

Vid föreningsstämman beslutar medlemmarna om att bevilja styrelsen ansvarsfrihet för det gångna verksamhetsåret. Om ansvarsfrihet inte beviljas, kan detta öppna upp för att medlemmarna väcker talan om skadestånd mot styrelsen. Styrelseledamöter kan bli skadeståndsskyldiga om de uppsåtligt eller av oaktsamhet skadar föreningen eller bryter mot lag, stadgar eller föreningsstämmans beslut.³

I de fall styrelsen *har beviljats ansvarsfrihet* kan skadeståndsanspråk som utgångspunkt inte riktas mot styrelsen eller enskilda styrelseledamöter. Undantag görs emellertid ifall beslutet på föreningsstämman grundats på oriktiga eller ofullständiga uppgifter.

Om en styrelse beviljas ansvarsfrihet på oriktiga grunder vid en föreningsstämma gäller följande:

1. Ansvarsfrihetens begränsningar
Ansvarsfrihet gäller endast gentemot föreningen och hindrar inte skadeståndsanspråk från tredje man eller en minoritet av medlemmarna.
2. Ogiltighet på grund av felaktiga grunder
Beslut om ansvarsfrihet som fattats baserat på vilseledande information kan ifrågasättas och i vissa fall ogiltigförklaras.
3. Revisorns ansvar
Revisorn har en skyldighet att rapportera brister i styrelsens förvaltning. Om detta inte görs kan det påverka stämmans beslut och revisorns eget ansvar.
4. Rättsliga åtgärder
Medlemmar kan väcka talan om skadestånd i föreningens namn, även om ansvarsfrihet har beviljats, om det finns grund för att hävda att styrelsen har agerat i strid med lag eller stadgar.

Rådande rättsläge understryker vikten av att föreningsstämman har tillgång till korrekt och fullständig information vid beslut om ansvarsfrihet. Om det framkommer att beslutet fattats på oriktiga grunder, kan detta få allvarliga konsekvenser för både föreningen och styrelseledamöterna.

³ Enligt analogier från EFL

I de fall styrelsen *inte har beviljats ansvarsfrihet* finns det såklart inga hinder för föreningen att väcka talan mot en eller flera styrelseledamöter. Det ska dock noteras att beslutet utöver detta inte har några direkta rättsverkningar då beslutet i princip inte innebär något annat än att föreningen har förbehållit sig rätten att senare eventuellt göra skadeståndsanspråk gällande. De medlemmar som väcker talan ansvarar för rättegångskostnaderna. Om talan leder till att föreningen tillerkänns skadestånd, har medlemmarna rätt till ersättning från föreningen för de kostnader som täcks av det som har kommit föreningen till godo genom rättegången.

Revisorernas uppdrag för kontroll

Revisorerna är medlemmarnas främsta verktyg för att kontrollera styrelsens ekonomiska förvaltning. Deras uppgifter inkluderar:

- Granskning av föreningens bokföring och ekonomiska redovisning för att säkerställa att dessa är korrekta och följer stadgarna.
- Kontroll av att styrelsen har följt föreningsstämmans beslut och inte brutit mot stadgar eller lagar.
- Bedömning av styrelsens uppläggning av internkontrollen, inklusive att pengar och andra tillgångar inte lämnar föreningen felaktigt.

Revisorerna har rätt att ta del av styrelsens protokoll och andra relevanta dokument för att kunna utföra sitt uppdrag. Styrelsen är skyldig att samarbeta med revisorerna och får inte undanhålla information.

Revisorn ska i revisionsberättelsen uttala sig om huruvida styrelseledamöterna bör beviljas ansvarsfrihet.⁴ Om revisorn vid sin granskning finner att en styrelseledamot har vidtagit en åtgärd eller gjort sig skyldig till en försummelse som kan leda till ersättningsskyldighet, ska detta anmärkas i revisionsberättelsen. Detsamma gäller om revisorn finner att en styrelseledamot har handlat i strid med lag, tillämplig lag om årsredovisning eller föreningens stadgar.

Revisorn har också en skyldighet att granska styrelsens beslut och säkerställa att dessa följer föreningens stadgar och föreningsstämmans beslut. Detta inkluderar att bedöma om styrelsen har fattat beslut som strider mot lag eller stadgar eller underlåtit att fatta beslut som borde ha fattats. Om styrelseledamöter har erhållit arvoden, ska revisorn säkerställa att dessa utbetalningar är korrekt redovisade och följer föreningens stadgar och beslut från föreningsstämman. Revisorn är således skyldig att anmärka på åtgärder eller försummelser som kan leda till skadeståndsansvar eller som strider mot lag eller stadgar.⁵

Om revisorn misstänker att en styrelseledamot har gjort sig skyldig till brott, exempelvis förskingring eller trolöshet mot huvudman, är revisorn skyldig att vidta åtgärder. Revisorn ska i första hand underrätta styrelsen om misstanken och ge den möjlighet att agera. Om styrelsen inte vidtar åtgärder, ska revisorn själv göra en polisanmälan.

⁴ Enligt 8 kap. 36 § i EFL

⁵ 8 kap. 36 §, Lagen om ekonomiska föreningar, En kommentar
Anders Mallmén, Sten Andersson, Bo Thorstorp

Om revisorn inte fullgör sina skyldigheter enligt lag och god revisorssed, kan detta leda till disciplinära åtgärder från Revisorsinspektionen. En revisor kan bli även bli skadeståndsskyldig om han eller hon underlåter att anmärka på otillbörliga arvoden och detta leder till skada för föreningen eller dess medlemmar. Enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer kan revisorn hållas ansvarig för skada som orsakats genom uppsåt eller oaktsamhet

Trots att ideella föreningar inte är lagreglerade följer det av allmänna rättsprinciper att en medlem, styrelse eller styrelseledamot i en ideell förening har rätt att föra en klandertalan om ett beslut som fattats av föreningens högsta beslutande organ, om beslutet strider mot stadgarna och är på den grunden ogiltigt. De medlemmar som väcker talan ansvarar för rättegångskostnaderna.

Sammanfattning

Utifrån Svensk Travsports utredning finns ett behov av att utreda vidare för att kunna avgöra om Styrelsen har fattat beslut om arvode för styrelsens arbete för föreningen i strid med stadgarna. Det kan även finnas skäl att utreda huruvida revisorn har iakttagit sina skyldigheter. Vi har inte haft möjlighet att dra några andra slutsatser än detta.

Våra förslag på framåtriktad förändring och rekommendation är dock att Gotlands travsällskap snarast genomför en uppdatering av sina stadgar och iför de uppdateringar av normalstadgar som Svensk Travsport (med krav på implementering senast 2026). Följande text har bland annat tillkommit under stycket gällande Styrelse:

För att vara valbar krävs att styrelseledamot är medlem i föreningen, är myndig samt att personen inte under mandatperioden är anställd i ledande position i föreningen eller dess helägda dotterbolag eller har motsvarande konsultuppdrag.

Vår rekommendation är även att föreningen ställer krav på att varje styrelseledamot genomgår en utbildning med inriktning på ideell förening och styrelsearbete på föreningens bekostnad.

Vi vill inför styrelsen också betona vikten av att läsa och följa stadgarna samt att besluten i styrelseprotokollen är utförliga och välmotiverade vid avsteg från normala rutiner och beslut som kan ifrågasättas och samtidigt påminna styrelsen och medlemmarna om vad som enligt praxis och allmänt vedertaget anses som god föreningssed.

God föreningssed

Med god föreningssed avses vad som idag är normal ordning i demokratiska föreningar. Demokratiska föreningar är föreningar där medlemmarna tillsammans är den högsta bestämmande församlingen och som huvudsakligen tillämpar majoritetsprincipen, öppenhetsprincipen och likabehandlingsprincipen.

Visby 2025-12-21

Åsa Svensson

Helena Andreason